

Skamieniałe pnie w Siedliskach

Lokalizacja:

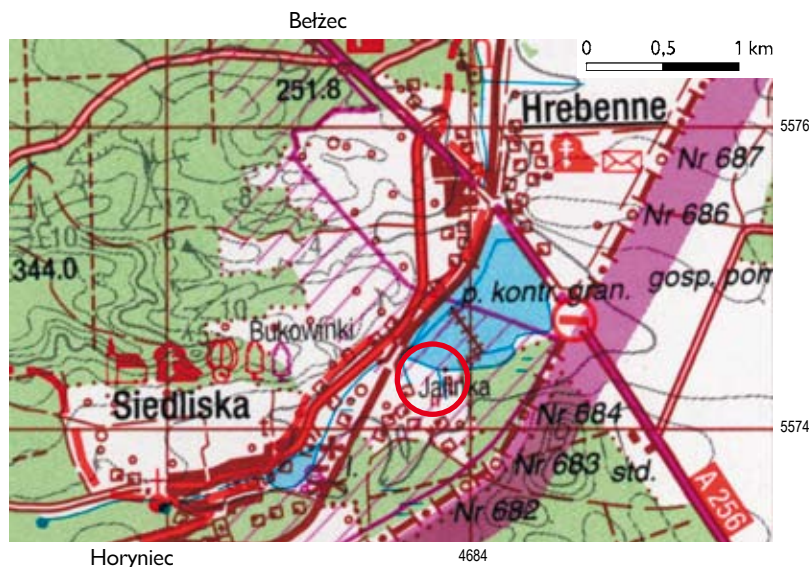
województwo lubelskie
powiat tomaszowski
gmina Lubycza Królewska
miejscowość Siedliska

Rejon geograficzny:

Wyżyna Lubelsko-Lwowska
Roztocze
Roztocze Wschodnie

Jednostka geologiczna:

zapadlisko przedkarpackie

Jedną z osobliwości przyrody na obszarze Roztocza Wschodniego jest występowanie fragmentów skamieniałych drzew wieku trzeciorzędowego, zalegających na wtórnym złożu.

Jan Długosz w swoich „Rocznikach”, w rozdziale o rzeczach osobliwych w Polsce napisał: „...w lasach, na polach i borach miasteczka Potylicz i wsi Hrebenne i Prusie, sosnowe drzewa mają taką naturę i tę właściwość, że jeżeli ich część, choćby gałąź lub inny kawał, odcięta zostanie lub odłamana, lub jeżeli nawet całe drzewo zostanie ścięte, przemienia się i przekształca po kilku latach w krzemień.”

Siedliska to niewielka wieś położona około 2,5 km na południowy-zachód od miejscowości Hrebenne, tuż przy granicy polsko-ukraińskiej.

Na polach w pobliżu wsi możemy spotkać liczne, często okazałe fragmenty zsylikowanych pni drzew iglastych (*Coniferopsida*), najczęściej reprezentowanych przez rodzaj sekwoja (*Sequoia*). Zwykle występują one w obrębie piasków mioceńskich; ale spotykamy je również na wtórnym złożu, redeponowane do eolicznych piasków czwartorzędowych. Znajdujemy je także w glebie i ściółce leśnej. Szczególnie często fragmenty pni znajdowane są w pobliżu rezerwatu Jelinka na wschód od wsi.

Jak wynika z badań paleontologicznych są to fragmenty drzew z gatunku *Taxodioxylon taxodii*; które rosły na tych terenach 12-16 mln lat temu. Ich tkanka organiczna została zastąpiona substancją nieorganiczną składającą się głównie z kwarcu lub chalcedonu. Obydwa te minerały należą do produktów osadotwórczych, powstałych z przekształcania bezpostaciowej krzemionki, strąconej chemicznie w procesie sylikacji szczątków drzewnych. Mineralizacja trzeciorzędowych fragmentów drewna możliwa była dzięki zahamowaniu procesów rozkładu biologicznego. Powalone pnie, przykryte przez osady, znalazły się w warunkach ograniczonego dostępu tlenu. Dodatkowo zachowaniu tkanki roślinnej sprzyjały żywice występujące w drewnie drzew iglastych. Pozwalało to na odpowiednio długie zachowanie

tkanki drzewnej i stopniową jej mineralizację. Sylikacja skrzemieniałych pni drzewnych z okolic Siedlisk odbywała się w klimacie ciepłym w warunkach hipergenicznych, przy czym środowisko fizyczno-chemiczne było charakterystyczne dla wietrzenia laterytowego.

Fragmenty skamieniałych drzew cechują się zbitą budową, dużą twardością i popielatoszarą barwą. Tylko nieliczne mają barwę brunatnoczerwoną i są mniej zwięzłe. Niektóre z okazów posiadają na powierzchni naskorupienia o charakterze polewy pustynnej. W budowie wewnętrznej widoczne są niekiedy strefy zniekształcone i sprasowane.

Setki fragmentów zsylikowanych pni drzewnych możemy zobaczyć w wiejskim muzeum w Siedliskach, zlokalizowanym w budynku byłej szkoły podstawowej. Na muzeum składają się trzy tzw. izby tematyczne. Największą (zajmuje kilka pomieszczeń) i najważniejszą jest izba skamieniałych drzew. Jest ona szczególnie interesująca, ponieważ eksponowany tu zbiór należy do największych w Polsce i zawiera imponujące swoją wielkością i pięknem fragmenty skamieniałych drzew. Muzeum dysponuje około 500 eksponatami o różnych kształtach (od małych odłamków do 500 kilogramowych bloków) i barwach (białawożółtawej, piaskowobeżowej, czerwonej, szarej, szarobrunatnej).

Warto zobaczyć również pozostałe części muzeum: izbę myśliwską, w której znajdują się trofea myśliwskie (różnorodne poroża, skóry z dzika i duża skóra z wilka) i sprzęt służący do polowania oraz izbę, w której znajduje się stary sprzęt gospodarstwa domowego (cepy, kołowrotki, gliniane garnki, lampy naftowe, niecki, stół stolarski, żelazka na duszę itp.)

Wieś Siedliska powstała w XV w. jako zaplecze grodu, rozłożonego na wzgórzu Siedliska. Początkowo nazywała się Stare Hrebenne. Gród został zniszczony przez Tatarów na przełomie XV i XVI w. W XIX wieku Siedliska były znanym ośrodkiem garncarskim. Wydobywano tu glinę do produkcji fajansu i wyrobów kamionkowych, wykorzystywaną w tutejszej fabryce naczyń oraz w manufakturze ordynacji zamojskiej w Tomaszowie.

Na terenie miejscowości poprowadzona jest edukacyjna ścieżka kulturowo- przyrodnicza Szlakiem Skamieniałych Drzew, o długości 2 km. W pobliżu znajduje się rezerwat przyrodniczy Jalinka, chroniący częściowo obszary występowania skamieniałych pni.

Do Siedlisk możemy dojechać drogą krajową nr 17 Warszawa-Lwów, skręcając w Hrebennym w prawo na oznakowanej krzyżówce przed znakiem „Hrebenne” (Hrebenne-Rawa Ruska - przejście graniczne).

The petrified wood from Siedliska

One of natural peculiarities of the Eastern Roztocze area is the occurrence of Tertiary petrified wood fragments, usually redeposited.

Siedliska is a small village located about 2.5 kilometers southwest from Hrebenne town, close to Polish-Ukrainian state border. In the surrounding fields numerous, usually large fragments of silicified trunks can be found. The trunks belong to various conifer tree species (*Coniferopsidae*) dominated by *Sequoia* genus. The trunks occur within Miocene

sands but redeposition to Quaternary aeolian sands is a common feature. Moreover, trunk fragments can be encountered also in soils and in duff, particularly in the Jelinka nature conservation reserve, east of the village.

Two varieties of fossil wood fragments were noticed: ash-grey, very hard and compact, and brownish-red, less hard. Some specimens show crustifications of desert varnish type.

The museum in Siedliska village has collected about 500 specimens varying from hand-size to blocks weighting about 500 kilograms. Colors change from whitish-yellow, through sand-yellow, reddish, grey to greyish-brown. The museum aims to save these extremely valuable samples in order to ensure material for scientific studies.

The Siedliska village is located in the southeastern part of the Southern Roztocze Landscape Park. The local community sets its future on tourism. There are numerous interesting objects in the area: the museum, the parish and orthodox churches, St. Hubertus chapel, the relics of manor park, the locality of *Taxodium* (recent relative of fossil trees) and several old oaks (also nature monuments).

Autor karty stanowiska dokumentacyjnego i fotografii:
L. Jankowski (2005)

Wybrana literatura: 62, 67, 81, 163, 170, 178,
337, 455, 482